

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

סדר נזיקין | מסכת בבא בתרא פ"ד - צ'
פרשת שמעני | כ"ו בניסן (16-22 לאפריל)

דף פ"ד: חומץ ויין

מהו חומץ?

כמעט בכל משקה המכיל כוהל, כמו יין או בירה, עלול להתרחש תהליך הגורם להתחמצת המשקה, והוא הופך לחמוץ במיוחד. מעניין לדעת שלפני כמאה וחמישים שנים גילו שתהליך זה נעשה על ידי חיידקים.

בתורה ובתלמוד כשמוזכר חומץ - הכונה היא לין שהחמיץ.

בתלמוד מביאים את המקרה הבא: מכר אדם לחברו חבית יין ואחר כך התברר שזו חבית חומץ, או להפך: מכר חומץ והתברר שאירעה טעות ואין בה אלא יין - המקח בטל, מפני שלענין מקח וממכר

חומץ ויין נחשבים דברים שונים.

ומה הדין אם אדם נטל חבית חומץ והפריש אותה תרומה על חביות יין? יש מן התנאים האומרים שהפרישתו בטלה כי חומץ ויין הם מינים שונים ואי אפשר להפריש מזה על זה.

דף פ"ה: "קנין חצר"

אחד מדרכי הקנינים הוא "קנין חצר" - אדם יכול לקנות חפץ על ידי כך שהוא מונח בחצרו. למשל, הקונה אומר למוכר: "הנח את הסחורה בחצרי ואקנה אותה". בו ברגע שהסחורה הונחה בחצר - חל הקנין.

בקנין חצר אפשר לקנות גם חפץ הפקר, כגון תרנגולת של הפקר שהטילה ביצים באחת החצרות, בעל החצר יכול לזכות בביצים מפני שהן מונחות בחצרו.

בדף זה לומדים שגם כלים (שיש להם בית קיבול) נחשבים חצר לענין קנין.

כך אמר רב אבהו: בכל מקום שיש לאדם רשות להניח את כליו, הכלים שלו קונים עבורו חפץ הנכנס לתוכם. ולכן ברחוב הומה אדם, שאין רשות להניח כלים, הכלים אינם קונים.

מן התלמוד

סדר נזיקין,
מסכת בבא בתרא, דף פ"ח

"הקב"ה בדרך ישראל בעשרים ושתים וקיללן בשמונה, ברכן בעשרים ושתים - מ"אם בחוקותי" עד "קוממיות", וקיללן בשמונה - מ"ואם בחוקותי תמאסו" עד "ואת חוקתי געלה נפשם".

פורענותא - פורענות
לייט - קילל

הסבר: מידת הברכה של הקב"ה מרובה ממידת הפורענות, ולכן הברכות מתחילות באות א' ומסתיימות באות ת', שכוללות את הכל, ואילו הקללות מתחילות באות ו' ומסתיימות ב-מ', שאלו רק שמונה אותיות.

על המפה

קוממיות

קוממיות הוא מושב חרדי-חסידי הנמצא באזור דרום השפלה, בקרבת העיר קריית גת. המושב הוקם בשנת תשי" (1950) על ידי קבוצת לוחמים בפלוגה הדתית של חטיבת אלכסנדרוני. לקראת שנת השמיטה תשי"ב (1951-1952) חיפשו התושבים רב, ובעקבות המלצתו של החזן איש בחרו את הרב בנימין מנדלזון, שכהן כרב המושב במשך 27 שנים. לאחר פטירתו כיהן במקומו בנו, הרב מנחם מנדל מנדלזון, ואחריו בנו הרב משה יוסף מאיר מנדלזון. תושבי המושב עסקו בעבודה חקלאית, וכן הוקמו במושב מספר בתי חרושת, בפרט כדי לספק פרנסה בשנת השמיטה. בין השאר הוקמו מאפייה, מחלבה ומפעל רעפים. ביישוב קיימים גם מפעל לייצור שיש, מפעל לייצור תפילין ומאפיית מצות. כיום גרות במקום כ-120 משפחות, השייכות לחסידויות שונות.

קוממיות - מראה מהאוויר
(Wikipedia, Amos Meron)

דף פ"ו: חרטה במעשה קנין

מוכר וקונה שסיפקו על מכירה בלא שנעשו קנין - רשאים להתחרט ולחזר בהם מההסכם. אך מרגע שנעשה קנין אי אפשר להתחרט. בקשר לכך הנה מקרה מענין - **אדם סיכם עם חברו שהוא ימכור לו "כור" חיטה. בכור יש כמות של שלושים סאה.**

המוכר התחיל למדוד סאה וכל סאה הקונה עשה מעשה קנין. לפתע, לאחר שהקונה עשה מעשה קנין בעשרים ותשע סאה, הוא התחרט ואמר למוכר: "אני מתחרט, איני חפץ בכל העסקה. קח את כל החיטים בחזרה". המוכר טען כנגדו: "29 סאה כבר קנית, אתה יכול להתחרט רק על הסאה האחרונה שבה עדין לא עשית קנין!" על פי התלמוד - **הצדק עם הקונה, מפני שלפי צורת ההסכם ביניהם כל הכור - 30 סאה - נחשב לעסק אחד, ועד שלא נערך קנין בכמות כולה אפשר להתחרט.**

דף פ"ז: טיפות שמן

במים עברו היו שמכרו שמן באופן זה: הקונה הביא מביתו כלי והמוכר שפך לתוכו את השמן. **מאחר שהשמן סמך, נותרות תמיד שאריות של שמן בדפנות ובקרקעית של הכלי שממנו יצק המוכר שמן, ולכן הורו חז"ל כי אחרי שפיכת השמן על המוכר להחזיק את הכלי עד שיתפספו לפחות שלוש טיפות שמן נוספות, כדי שהקונה לא יפסיד.**

במשנה לומדים כי **לשיטת חכמים חז"ל פטרו מכר את החנוני** מפני שהוא עסוק מאוד ואין לו פנאי לעמוד עם הכלים ולטפסוף שמן לקוחות. רק אם המוכר אינו בעל חנות, כגון שמכר שמן במקרה, הוא חייב בכך.

רבי יהודה חולק ואומר שפטרו מכר את החנוני רק בערב שבת לקראת ערב שזמנו דחוק מאוד.

דף פ"ח: מוכר הדלעות

מעשה באדם שהביא דלעות למכירה למקום שנקרא "פום נהרא" (בעברית - פי הנהר). הגיעו אנשים רבים וכל אחד נטל ממנו דלעת אחת. המוכר התבלבל מריבוי ההמון ולא ידע מי נטל ממנו דלעת ומי לא, ולפיכך הוא לא יכל לבקש כסף מאיש.

זעם המוכר על האנשים שלקחו ממנו דלעות בלי לשלם, ואמר: **"הריני מקדיש את כל הדלעות להקדש!"**

מתולדותיו |

הרב בנימין מנדלזון

(תרס"ד-תשל"ט, 1904-1979)

הרב בנימין מנדלזון ז"ל היה רב היישוב כפר אתא ולאחר מכן של המושב קוממיות. הרב שנולד בפולין למשפחה חסידית ולמד בעיקר אצל אביו, היה לחסיד גור, והאדמו"ר מגור השפיע עליו לעלות לארץ ישראל. **בשנת תרצ"ד (1934) עלה לארץ ישראל ומונה לרב היישוב כפר אתא, ובשנת תשי"ב (1952) נענה לבקשת חברי מושב קוממיות להיות רבם.** הוא פעל לשמירת השמיטה ללא הסתמכות על "היתר המכירה" בקרב חקלאי הארץ. לצורך כך עבר בין המושבים ופעל בקרב החקלאים. בשנת תשל"ג (1973) הרכיב את היקף קרן השביעית, כך שתתמוך גם בחקלאים שאינם חרדים שבחרו שלא לעבד את אדמתם בשמיטה.

הרב בנימין מנדלזון (JDN)

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

★ | מן ההיסטוריה

חטיבת אלכסנדרוני

חטיבת אלכסנדרוני, שנקראת כך על שם נחל אלכסנדר, היא חטיבת מילואים של צה"ל. בתחילה היא היתה שייכת להגנה, ובמלחמת העצמאות הופקדה על הגנת השרון. מפקד החטיבה במשך רוב תקופת המלחמה היה דן אבן (אפשטיין). עם הכרזת המדינה הפכה אלכסנדרוני לחטיבת צה"ל. החטיבה השתתפה במבצע נחשון לפריצת הדרך לירושלים, כבשה ב"מבצע חמץ" את הכפר הערבי אל-ח'רייה שמדרום לבני ברק, ולאחר מכן כבשה את יפו בשיתוף עם חטיבות גולני וקריית. קצת לפני הכרזת העצמאות כבשה החטיבה, ב"מבצע מדינה", כפרים ערביים הסמוכים לכפר סבא. כמו כן, נלחמה נגד העיראקים בחזית השרון. בסוף מלחמת העצמאות פורקה החטיבה, ומאוחר יותר הוקמה מחדש חטיבת מילואים.

אנדרטה הניצבת על שרידי הכפר הערבי סבא, כיום בתחומי העיר סבא, לחללי החטיבה שנהרגו במבצע מדינה (מיקאלי, Wikipedia)

האם עתה איש אינו רשאי ליהנות מן הדלעות מפני שהן הוקדשו?
רב כהנא אמר על המקרה הזה שההקדש אינו חל, מפני שהדלעות כבד אינן נשלו, כי מהרגע שהאנשים נטלו את הדלעות הם קנו אותן והתחייבו כסף במקומן, ולכן עתה הדלעות אינן קדושות, אף כמובן שפעל הקונים לשלם את מחירן לידי המוכר.

דף פ"ט: זהירות במשקולות

במקומות אחדים התורה מזהירה ומפרטת שאסור לרמות במקח וממכר, והיא מצוה את המוכר לבדוק היטב שהמאזנים שבהן הוא שוקל את המוצרים יהיו מכוונות כדי שהן לא תטעינה אותו במשקל, חס וחלילה. גם על המשקולות יש להקפיד שתהיינה במשקל המתאים. בדף זה בתלמוד לומדים שאסור לעשות משקולות ממתכות שמחלידות מטבען, כי מתכת שמחלידה - משקלה פוחת.

סרקו ברקוד זה לצפייה בסרטון על סוגיה זו

התורה החמירה כל כך באיסורים אלו עד שאסרה אפילו להחזיק בבית משקולות שאינן מדיקות, מפני שעלולים לטעות ולשקול בהן.

גם כשמודדים קרקע למכירה יש למדוד היטב, על פי חוקמת ההנדסה, לכל יטעו בחישוב השטח.

המרמה במשקל יהודי או גוי - עובר באיסור תורה והוא חייב להחזיר לו את ההפרש.

דף צ': סוריא

כמה סוגיות בתלמוד עוסקות בהלכות הקשורות ל"סוריא". בדרך כלל הלכות אלו קשורות למצוות התלויות בארץ, כגון תרומה ומעשרות, מפני שאמנם סוריא אינה קדושה כארץ ישראל, אף מכל מקום יש בה מעט מקדושת הארץ.

כה כותב הרמב"ם בהלכות תרומות פרק א' על מעמדה של "סוריא": "הארצות שכבש דוד חוץ לארץ כנען, כגון ארם נהרים וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן, אף על פי שמלך ישראל הוא ועל פי בית דין הגדול היה עושה, אינן כארץ ישראל לכל דבר ולא כחוצה לארץ לכל דבר, כגון ככל ומצרים, אלא יצאו מכלל חוצה לארץ ולהיותן כארץ ישראל לא הגיעו. ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל? מפני שכבש אותן לפני שכבש כל ארץ ישראל, אלא נשאר בה משבעה עממים. ואלו תפס כל ארץ כנען לגבולותיה ואחר כך כבש ארצות אחרות, היה כבושו כלו כארץ ישראל לכל דבר. והארצות שכבש דוד הן הנקראות סוריא."

שאלת השבוע

התשובה לשאלה נמצאת בעלון זה

- א. מהו "קנין חצר" ומה הוא יכול לקנות?
 ב. מוכר וקונה שסיכמו על מכירה של דבר כלשהוא - עד מתי הם יכולים לחזור בהם וממתי אין הם יכולים יותר להתחרט?
 ג. מדוע התורה אסרה להחזיק בבית משקולות שאינן מדויקות?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
 talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).
 הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.

*בפיקוח רואה חשבון

דמויות השנה בחמ"ד

הרב גורן בקורס צניחה

הרב שלמה גורן פעל רבות במסגרת תפקידו כרב הראשי לצה"ל להכשרת כל המטבחים בצה"ל. אריק שרון, שהיה אז מפקד הצנחנים, טען שאין צנחנים דתיים ואין להם צורך במטבח כשר. פעם אחת נכח הרב גורן בזמן תרגיל צניחה, ואמר לשרון: "הצנחנים עם המצנחים הלבנים נראים כמו מלאכים, אבל איך ייתכן שמלאכים יאכלו טרף?". שרון בתגובה אמר והבטיח לרב שכרגע שהרב יביא לו את הצנחן הדתי הראשון - הוא יכשיר את המטבחים, יבנה בית כנסת ויפסיק את האימונים בשבת. הרב גורן הסכים לכך, והודיע שהוא עצמו יהיה הצנחן הדתי הראשון... ואכן הרב גורן השתתף בקורס צניחה ועמד בו בהצלחה, ומאז הקפידו אצל הצנחנים על הכשרות, בית הכנסת ושמירת השבת, והרבה מתנדבים דתיים הגיעו לחטיבה.

דבר תורה לשולחן שבת

בפרשת שמיני מפרטת התורה את בעלי החיים הטמאים והטהורים: **"וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אלהם. דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ.."**

על העיקרון הזה שיש מאכלים שאסור לאכול ויש כאלו שמותר. שאלו חז"ל: מדוע אוסרת התורה את אכילתם של בעלי חיים מסוימים ומתירה אכילת אחרים? מספר תשובות עקרוניות ניתנו בשאלה חשובה ומהותית זו: **הרמב"ם (רבי משה בן מיימון)** כתב שאכילת בעלי חיים ומאכלים אלו נאסרו משום שאכילתם מזיקה לגוף.

הרמב"ן (רבי משה בן נחמן) חלק על כך, וכתב שהתורה אינה ספר רפואה, והחיות הטמאות נאסרו משום שאכילתן מזיקה לנפש ומקנה לאדם מידות רעות.

לדעת מפרשים אחרים אכילת חלק מהחיות נאסרה לא בגלל פגם כלשהו בחיות, אלא כדי **להרגיל אותנו לשלוט בתאוות האכילה** ולא לאכול כל דבר.

למדנו במפגש השבועי שה' בירך את ישראל ב-22 ברכות שכוללות את כל האותיות. השלימו במקומות החסרים ברשימה, ברכות המתחילות באותיות המתאימות:

א. אהבה	ח. _____	ס. _____
ב. ברכה	ט. _____	ע. _____
ג. גאולה	י. _____	פ. _____
ד. _____	כ. כבוד	צ. צהלה
ה. _____	ל. לימוד	ק. קדושה
ו. ויתור	מ. מנוחה	ר. _____
ז. זכויות	נ. _____	

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי וקהילתי, הבא להנגיש את התלמוד לעולמם של ילדים, נוער ומבוגרים.

הפרויקט כולל: שבועה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בכ-20 אלף עותקים, עלונים ייחודיים לחגים המופצים בכ-200 אלף עותקים, דף פייסבוק פעיל ובו יותר מ-20,000 חברים ו-60 סרטונים הממחיזים סוגיות יסוד תלמודיות בערוץ youtube. כל אלו הם בסיס למגוון רחב ועשיר של לימוד ופעילויות חינוכיות, חברתיות וקהילתיות בבית, בבית הספר ובקהילה ברחבי ישראל ובעולם, גם בשפה האנגלית והגרמנית.

תלמוד ישראלי. מחברים דורות - מפגישים עולמות

